

הלכות תפילין לג'לד

יתרון האורך שהיא בשביל שכוך הרצועה כמה פעמים סביב היד אין הקשייה והתפירה פסולין בו^י.

ויש אומרים^י שאין קשייה ותפירה פוסלת בו אלא כמה שמקף הראש כלכד או כמה שמקף הורוע לקשור התפלה עם הורוע שבשיש שם קשר או תפר אין הקשר של ראש או של יד נקרא קשייה תמה אבל כמה שתלוי מן הראש עד הזוה והמבור וכן כמה שנתמה מהורוע עד אצבע אמצעית מועלת בה קשייה או תפירה.

ויש מקילין עוד^י שאפילו כמה שמקף הראש והורוע מועלת תפירה כשתופרן מצד פנים שלא יהיה התפר נראה מבחוץ ותהא נראית כשלימה^י והוא שיתפרנה בנדים כשרים^י.

ויש מקילין^י אפילו בחוטים.

ולענין הלכה יש להחמיר (בשל תורה^י) כסברה הראשונה במקום שאפשר ואף שיש להקל לתפור מבפנים כמה שתלוי מן הראש הואיל ויש מתירים אפילו כמה שמקף הראש מ"מ קשה לזוהר שלא תהא התפירה נראית כלל מבחוץ^י אבל בשעת הדחק יש לסמוך על דברי המקילין יותר כדי שלא יתבטל ממצות תפילין^י ומ"מ לא יוכר שברכות אינן מעכבות^י.

ל' דין הנחת הפרשיות בתפילין ובו מ' סעיפים:

א סדר הנחת הפרשיות של ראש בכתים^י קלוב^י חכמים קדש והיה כי יביאך בימין הקורא שהוא האיש העומד כנגד המניח ושמעו והיה אם שמע משמאל הקורא שהוא ימין המניח ואפילו אם המניח הוא איטר אין הולכין אחר ימין ושמאל שלו אלא אחר ימין ושמאל של הקורא דהיינו ימין ושמאל של כל אדם^י:

ב ואם החליף איווה פרשה שנתנה שלא בביתה המיוחד לה פסולין^י:

ג ויש בסדר זה מחלוקת ישנה בין הגאונים הראשונים^י ונחלקו ג"כ בזה רש"י ור"ת^י. רש"י וסיעתו^י מפרשים דברי חכמים שמעו והיה אם שמע משמאל שמאל זו התחלתה היא מאמצע ראש המניח^י שב' פרשיות הראשונות הן משמאל ראש המניח שהוא ימין הקורא ושתי פרשיות האחרונות הן מאמצע הראש לצד ימינו שהוא שמאל הקורא ותחלת שמאל זו היא פרשת שמע ואחריה פרשת והיה אם שמע ונמצא שפרשת קדש הוא בבית החיצון שמשמאל המניח שהוא ימין הקורא ואחריה והיה כי יביאך ואחריה שמע מימין המניח שהוא שמאל הקורא ואחריה והיה אם שמע בבית החיצון ונמצא שהקורא כשקורא

סימן לד	מג תרומת הדשן ס' מ. וראה לעיל ס' כו ס"מ.
א בדייתא מנהות לד, ב.	מד ראש ס' יא. סוד ושנ"ע ס"ה.
ב לבוש סעיף א.	מה רבינו תם שם תורה פוק. סו"ג עשן כב. מודחי ה' תפילין (יא, ד).
ג מ"א ס"א א.	מו הש"י שם ר"ה ועיילת.
ד רב לפי רבא שם לה, א.	מז רבינו ירחם נתיב יש סוף ח"ד. תרומת הדשן שם.
ה ראש ה"ל תפילין ס' ה, בשם ר"ה רוב האי רוב שריא גאון ורב יוסף טוב עלם – שמונרים כ"ח, ובשם שמשא רבא – שסובר כרש"י.	מ"א ס"ק ח.
ו מנהות לד, ב ר"ה והקורא.	מ"ב אדמות חיים הובא כב"י.
ז תורה והקורא שם.	מ"ג ראה הקרי הלכות ח"ה ג, א.
ח ראה לקמן סעיף ד וש"נ.	נ ב"י סוף הסמ"ק לנבוש ס"ה. ס"ז סוף ס"ק ג.
ט ס' התרומת ס' רל. ולפי פ' זה צ"ל התפילין באמצע הראש ממש (סדר ר"ה ואח"כ ינח).	נ"א תרומת הדשן שם. ס"ז שם.
	נ"ב ב"י ושנ"ע שם.
	נ"ג ס"ז ס"ק ג.

כדרכו מימינו לשמאלו קורא אותן כסדרן כמו שהן כתובות בתורה שכמו שכתובתן צריכה להיות כסדרן כך הנחתן בבתים צריכה להיות כסדרן לגבי הקורא.

אבל ר"ת וסיעתו^א מפרשים מה שאמרנו ח"ל שמע והיה אם שמע משמאל שמאל זו התחלתה היא בבית החיצון שמימין המניח שהוא שמאל הקורא ושם נותנין פרשת שמע ואחריה והיה אם שמע בבית הסמוך לו המתקרב יותר לימין הקורא ונמצא שפרשת שמע היא בבית החיצון שמימין המניח ופרשת קרש בבית החיצון שבשמאלו וסימן לדבר הוא שיניין^ב דהיינו שיניין של קרש ושמע אצל שיניין שבצדדי הבתים החיצונים ופרשיות והיה כי יביאך והיה אם שמע הן באמצע וסימן לדבר הווי"ת סמוכות זו לזו^ג.

ולפי שכתובתן כסדרן לדברי הכל לכן בפרשיות של יד שהן נכתבות בקלף אחד צריך להניח חלק פרשת והיה אם שמע ויכתוב תחלה פרשת שמע בקצה הקלף ואח"כ לפניה פרשת והיה אם שמע^ד.

וצריך להניח חלק כתי מ' אותיות בסוף שימה אחרונה שבפרשת והיה אם שמע כדי שפרשת שמע שבראש שימה העליונה שבדף שלאחריה תהיה פרשה פתוחה כמו שהיא פתוחה בתורה^ה.

וכן צריך להניח בסוף פרשת והיה כי יביאך להנהיגים להתחיל פרשת והיה אם שמע בראש שימה העליונה כשאר הפרשיות^ו אבל להנהיגים לעשותה סתומה ומניחין לפניה חלק כתי אותיות בראש שימה העליונה אין להם להניח חלק כתי מ' אותיות בסוף פרשת והיה כי יביאך^ז.

ך והעיקר כרשי" וסיעתו^ח וכן מנהג העולם^ט.

ואעפ"כ כיון שתפילין אלו פסולין מן התורה לר"ת וסיעתו ונמצא שריו כל ימיו בלא תפילין לכן כל רוא שמים יצא ידי שניהם ויעשה ב' זוגי תפילין ויניחם יחד ויכוין בהנחתן באותן שהן כחלבה אני יוצא ידי חובה והשאר הן כרצועות בעלמא כי מקום יש בראש להניח ב' זוגי תפילין^י וכן בורוע^{יא} ויניח תפילין של ראש של רשי" למטה לצד הפנים^{יב} ושל ר"ת למעלה מהן (וכן בורוע^{יג}).

ואעפ"כ שמהניח ב' זוגות תפילין כשרות עובר בכל תוסוף^{יד} אם הוא מתכוין למצוה בשניהם ואף אם אינו מתכוין למצוה אלא באחת מהן אעפ"כ אסור מרבירי סופרים^{טו} מ"מ

^א כולעיל רמ"י לב ושי"ן

^ב אהשת הראב"ד פ"ג מהל תפילין ח"ה. ראוים מ"ה מן. נמוק יוסף הל' תפילין.

^ג ראו"ש שם בשם רב שרורא נאון.

^ד תוספת ורא"ש שם בשם רב האי נאון.

^ה דר"א"ש שם ובסדר תקון תפילין. מ"א ס"ק ב.

^ו כולעיל מ"י לב מ"ג.

^ז כולעיל מ"י לב מ"ג.

^ח כולעיל מ"י לב מ"ג. אבל ע"י ק"א שם.

^ט רמב"ם פ"ג מהל תפילין ח"ה. שו"ת מהרש"ם לרמב"ן בשם הרמב"ן והרב רבינו יונה. שו"ת דשב"א ח"א מ' תרל"ב. שו"ת מהר"ם מ"י קל.

^י שו"ת מהר"ם מ"י קל.

^{יא} שו"ת מהר"ם מ"י קל.

^{יב} שו"ת מהר"ם מ"י קל.

^{יג} ראו"ש שם פ"ג מהל תפילין ח"ה. ה' התרומה מ"ה. ר"ה. סמ"ג עשן

כב. שו"ת מהר"ם מ"י קל. מור ושוע"ק מ"ב. ובסדר כתב

ד"ה כל אשר וכו' מנגד לצדו תפילין דר"ת אחר התפלה בלא ברכה. כולקמן ס"ה.

^{כא} מור ושוע"ק צ"ה. ב.

^{כב} ראו"ש שם. מור ושוע"ק שם.

^{כג} הא"י בשער הכוננות הריש תפילין דרוש ו. פ"י עין חיים שער התפילין פ"י (אבל מה שכתב ה"ש"ו ס"ק ב

מעם אחר ליה, זה אינו. ע"י מ"א מ"י שא ס"ק נד). וראה גם לקמן מ"י שא מ"א ושי"ן.

^{כד} תפילין של רשי" - לצד התף (הארז"ל שם). וראה הקרי הלכות ח"ה נ"ג. ב.

^{כה} עירובין שם. מגיד משנה פ"ג מהל לולב הל"ג. מ"א ס"ק ג.

^{כו} ע"י מ"י תרסו ומ"א שם ס"ק ב. ושי"ן סוף מ"י תרנ"א.

הלכות תפילין לד

קלה

כאן שזוג אחד הוא פסול ממ"ג אין כאן משום כל תוסף כלל¹⁰ שהרי לא עשה אלא מצוה אחת ולא הוסיף כלום בנוף המצוה זו שזוג הב' עומד בפסולו בפני עצמו¹¹ ואינו שייך כלל לזוג הכשר אלא כשהוא מתכוין למצוה בשניהם אסור מדברי סופרים מפני שנראה כמסופק כמ"ש סי' תרנ"א¹²:

ה' ואם אינו יודע לבוין המקום להניחן יחד¹³ או שחושש מפני היותה¹⁴ יניח של רש"י ויברך עליהן שהן העיקר והן יהיו עליו בשעת קריאת שמע ותפלה ולאחר התפלה יניח של ר"ת בלא ברכה כדי לצאת לדברי הכל.

ואם לבו נוקפו שקרא קריאת שמע בלא תפילין לר"ת וסייעתו והעיד ערות שקר בעצמו¹⁵ יחזור ויקרא קריאת שמע אחר התפלה פרשה שמע ופרשת ויהי אם שמעו שבהן החזירו מצות תפילין וא"צ לומר גם פרשת ויאמר¹⁶:

ז' מכל מקום לא כל הרוצה ליטול את השם יכוא ויטול¹⁷ ולא יעשה כן במקום הרואים¹⁸ אלא מי שמוחק ומפורסם בחסידות שכיון שהעולם נוהגים כרש"י נראין להם כיוהרא מי שחושש להחמיר על עצמו בזה אם אינו מוחזק להם שמחמיר על עצמו גם כן בשאר דברים¹⁹:

ז' לא יניח ב' הוונות בכיס אחד²⁰ אלא יעשה ב' כיסים ויסמין לכל כיס וכיס שלא יתן של זה בזה לפי שזוג אחד מהן הוא חול ואסור להניחו בכיס המיוחד לתפילין אלא אם כן התנה מתחלה עליו כן בשעה שיחרו לכך²¹ כמו שיתבאר בסי' מ"ב²²:

ח' וכן לא יחליף הכתים והרצועות מזה לזה²³ אלא אם כן התנה מתחלה²⁴:

ט' (במה דברים אמורים כמי שמניח שניהם יחד²⁵ שהוא חושש לברך ולקרות קריאת שמע בשל רש"י לברו מפני שיש בזה איסור לר"ת וסייעתו יש לו גם כן לחוש לר"ת וסייעתו לענין איסור זה להשתמש חול בקודש אבל מי שמברך על של רש"י ומניח של ר"ת אחר התפלה כיון שסומך על של רש"י וסייעתו לענין איסור ברכה במתלה מפני ההכרח אע"פ שהוא איסור חמור שהסמיכותו חו"ל²⁶ על לאו לא השא את שם ה'²⁷ וגו' יכול לסמוך ג"כ במקום ההכרח והצורך לענין איסור זה שגם כן אינו אלא מדברי

כז מ"א שם. וראה הקרי הלכות ח"ה נו. ג.

כח סוהדרין פ"ט, א.

כט חלק זה מפי' תרנ"א בשער"ל לא יגזע לדיעו, וראה ט"ז שם ס"ק י.

ל ש"ת מהרי"ג סי' קל. עשרת זקנים. ט"ז ס"ק ג. לדיעו יקדימי שני רש"י יעקב שכן והגו כמו שכתב מהרי"ג וסו"ג ע"ש ב.

לא הארי'. וי"ח בסידור (הארי"ל) דר"ש מרשקוב (סוף סוגת התפילין ובשארית האצילות) בשם מהרי"ב ובסידור ד"ח כל איסור: יניח תפילין רחבנו הם בלא ברכה אחר התפלה בביתו וללמוד בהם שעה אחת אם חושש להניח בבית והרשע מפני היותה או מפני שנחה לו יותר ללמוד בביתו.

לב ברע"ל רס"י בה עש"נ.

לג מהרי"ל שם. לבוש ס"ב. אריה זוטא ס"ק ב. עשרת זקנים ס"ק ב. ובסידור (אחר ע"לנו) "ולקרות ק"ש בהם (משמע אף פ"י ציצית, שער המכיל פ"א אות כו). ויש נודתין למען ג"כ פרשת קדש ויהי כי ויבא"י. ובס' המגנים – חב"ד ע"י 5. שקראים בהם גם השש וכיוצא, ולמורים פרק

משניות כ"א לפי הבנתו.

לד ש"ת מהרי"ג סי' קלה.

לה ע"י ט"ו תמנד סניף כב. בס"ז שם ס"ק י ומ"א שם ס"ק כד. ובמ"א סי' נש"א ס"ק נו. ובס"ז סוף סי' דמג ס"ק ג. וראה גם לקמן סי' רנב סמ"ג. סי' שא סמ"ג.

לו אבל ברובו פשט הדגנה, בפרט אצל הסו"ד חב"ד, לדעת תפילין דר"ת מגיל בר מצוה, ונמנן ההבנה לבר מצוה (ראה סי' השהות תשמ"ט ח"ב ע' 632 הערה 114 וש"ס).

לז דא"ש הל' תפילין סי' ה. טור שו"ע סעיף ד.

לח ח"א ס"ק ו.

לט סעיף ד.

מ עולת תמיד ס"ק ב. ע"י אריה זוטא ס"ק ג.

מא ע"י ח"א סוף סי' מב ס"ק ג. לקמן שם ס"ג. תהלה לידו ס"ק ב.

מב כן הוא ברא"ש הל' תפילין סי' ה וטור.

מג ברכות לג, א. שו"ע סי' רמז ס"ד. מ"א שם ס"ק ג. אל"י רבה ס"ק ה. וראה לקמן שם ס"ג.

מד שמות כ, ז.

סופרים שלא אסרה תורה אלא להשתמש בקדשי גבוה של מובח ושל כדק הכות שמועלין בהן וכל מקום שאין מעילה אין איסורו אלא מדברי סופרים אפילו בקדשי גבוה^מ ולפיכך יכול לטול רצועה משל ר"ת לשל רש"י כשאין לו אחרת אבל משל רש"י לשל ר"ת אין לטול בכל ענין^מ):

לח דין מנין השימין ובו ב' סעיפים:

א נהגו במנין השימין על פי הקבלה ביד הסופרים איש מפי איש לכתוב בשל דו' שימין בכל פרישה ופרישה ובשל ראש ד' שימין בכל פרישה ופרישה^א ואם שינה לא פסל ויש להם גם כן קבלה בתיבות ראשי שימין בשל יד ובשל ראש.

והסופרים שלנו מדקדקים במנין השימין אבל בראשי השימין אינן נזהרין^ב ומשנים כאשר יודמן להם ומי שירצה לדקדק בהם אם יוכל לכיין השימין בענין זה יעשה אבל לא יאריך ויקצר האותיות כדי לכיין ראשי השימין^ד:

ב אבל יכול להאריך מעט האותיות כשיטה שניה כדי לכיין סופי השימין^ד ולא אסרו אלא להמשיכן כל כך בענין שיהא נראה לעין שהן גדולות מחברותיהם ונראה הכתב כמנומרו כמ"ש ב"ד סי' רע"ג ויע"ה^ה:

לו דין דקדוק בתיבתו ובו ו' סעיפים:

א לכתחלה צריך לכתוב בתיבה תמה^א ושלמה^ב בתמונת האותיות שלמדה מדברי התלמוד ונדרשים וקבלה מהראשונים אבל אם שינה לא פסל^ג אלא א"כ הפסיד צורת האות למריד^ד כמו שיתבאר:

ב זו היא תמונת האותיות^ה

ג צריכה להיות הנקודה העליונה עשויה כו"ד^ו ולפיכך צריך להיות בה ג' עוקצים כמו בכו"ד עוקין א' למעלה^ז לכתחילה ושנים למטה א' מימין הנוגע בנג האל"ף ואם לאו פסולה כמו שיתבאר^ח וא' משמאל לכתחלה והוא לא יהיה נוגע בנגה ואם נגע כשרה^ט כמו שנתבאר סי' ל"ב.

סימן לו

- א** מנחות לר, א. שבת קק, ב. מור סי' לב.
ב רש"י שבת שם ד"ה תם. וראה גם לעיל סי' לב ס"ה וספ"ו. פירוש – ראה אותיות הרב ע' שלה ואילך.
ג רמ"א סעיף א. והיונן אף כנה שגלגל מנתלמנה. ועי' אותיות הרב ע' שנ ואילך.
ד או שנרעה לאות אחרת. עי' וכתן הפאל משה ע' 5.
ה אודות תמונת האותיות שיתקן רבנו (אחר תריבת ס' זה, ונמסר מוספר למפרס), ראה קובץ גידול תורה (נג) כו ע' לו ואילך. אותיות הרב ע' י ואילך.
ו סי' התרוסה סוף הל' תפילין, מאותיות דרבי עקיבא. הגרות מיטמונת הל' תפילין פ"א אות צ. תקן תפילין.
ז ברוך שאמר (אלפא ביתא), הובא בב"י. וראה אותיות הרב ע' יא שכתבם המוחם לרבינו יש למעלה תג ולא עוקין. וכ"ה כאלפא ביתא (א"ב הב') הובא בב"י.
ח לקמן סעיף ג.
ט כן משמע ב"מ סי' לב ס"ק כ"ט. וראה משנת אברהם סי' כג ס"ק ב. קובץ גידול תורה (נג) חוב' סג ע' קטו. י סעיף כו.

מה ראה רש"י מור כח, ב ד"ה לא נתקן. מעילה ג' ב ד"ה ולא נתקן. רמב"ם הל' מעילה פ"א הל' וראה אנ"ק הל' ע' צנ. גדולי הקדש סי' לד ס"ק א. ילד סי' רפב ס"ק ה. להם שלמה איתח סי' כו ס"ק כ. אבני נזר האיתח סי' לד ס"ק ית. תקין ס"ק פ. הלכות יובא סי' ד. אמרי יושר הל"א סי' קנ ס"ק ג. תכלים בענינים ח"ד הרי"ט סי' פג. הקרי הלכות ח"ג ג. א. תכלים בענינים ח"ד הרי"ט סי' פג. הקרי מו עי' מ"א ט"ז ט"ז. וראה משמרת שלום סי' ו ס"ק ו.

סימן לה

- א** סי' התרוסה הל' תפילין ד"ה מנין. רא"ש בספר תקון תפילין. מור וש"ע סי' לה.
ב לבוש.
ג הגדת ברוך שאמר ס"ק נג בשם כמה ראשונים. דרכי חשה.
ד עי' דרכי משה שם וצ"ל. וראה ברוך שאמר שם.
ה סעיף ב.
ו פ"ו ילד סי' ערה ס"ק ג.